

WIKIMEDIA COMMONS

L'amor, la mort i el desig en temps de Napoleó

PERE ANTONI PONS

Jeanette Winterson (Manchester, 1959) no arribava ni a la trentena quan el 1987 va publicar *La passió*. La qüestió de

l'edat, sovint irrelevant, aquí és important perquè és una novel·la amb algunes de les virtuts que solen associar-se a les obres juvenils potents i reeixides.

D'una banda, es nota la voluntat de la jove Winterson de dir-hi la seva sobre alguns dels temes que estaven més en voga en la cultura anglosaxona dels 80: la (in)definició de les identitats sexuals i de gènere,

les veritats dubtoses de la història en majúscules, la tramposa fiabilitat de les narratives oficials i de les autoritats presumptament infal·libles, el perill dels poders omnímodos... D'altra banda, s'hi veu també com, amb naturalitat, Winterson aconsegueix fer conviure l'entusiasme culturalista de l'escriptora que encara és jove i manté una relació purament joiosa i admirativa amb la literatura i la desimboltura juganera de qui no es pren res gaire seriosament i es permet la gosadia de tractar amb llibertat unes primeres matèries tràgiques –les campanyes napoleòniques– o venenables –la ciutat de Venècia.

Ambientada en l'Europa trasbalsada per la sanguinària voluntat de poder de Napoleó Bonaparte, la novel·la té dos protagonistes i narradors. Qui porta el pes de la novel·la és l'Henri, un jove francès que fa d'assistent personal del general: és qui li prepara els pollastres que el gran home devora amb la mateixa fam insaciable amb què ocupa països i extermina enemics. Al llarg dels prop de deu anys que l'Henri és al costat de Napoleó, passa de l'admiració a l'odi, de l'entusiasme de qui fa la guerra embriagat de poder i de glòria al fàstic de constatar que la guerra només és un enfilall d'horors sense sentit al servei de la megalomania d'un boig que

LA PASSIÓ
JEANETTE WINTERSON
EDICIONS DEL PERISCOPI
TRADUCCIÓ DE DOLORS UDINA
204 PÀG. / 17,50 €

mai no en té prou. L'altre narrador protagonista és la Villanelle, una veneciana filla d'un gondoler que treballa en un casino, es vesteix d'home, té afers tant amb homes com amb dones i acaba fent de prostituta per als alts comandaments de la Grande Armée en plena campanya de Rússia.

Tot i el que pugui semblar, *La passió* no és una novel·la històrica. Winterson no pretén reconstruir de manera rigorosa i versemblant uns esdeveniments del passat ni tampoc contar la veritat factual de la vida de Napoleó i l'impacte que va tenir en les vides de centenars de milers d'europes. A pesar de la nota inicial que l'autora va fer per a una reedició del 1996, en què emfatitzava que la novel·la s'havia escrit "en l'època gloriosa del thatcherisme", ni tan sols es proposa establir un paral·lelisme entre diferents formes d'autoritarisme: el del revolucionari esdevingut emperador despòtic i el de la demòcrata amb una concepció rígida i dura del poder.

Més aviat diria que si Winterson va optar per ambientar les peripècies i els dilemes dels seus personatges en una època i uns escenaris remots va ser per poder treballar amb més llibertat: amb un esperit fantasiós –la novel·la és plena de detalls màgics, excèntrics i atzarosos–, amb una opulència emotiva i sensual –el desig, l'amor i la luxúria són omnipresents, igual que la por i el sofriment– i amb un afany de provocació ètica i intel·lectual. És interessant, en aquest sentit, la insistència de l'Henri a repetir aquesta frase: "Us estic explicant històries. Creieu-me". ¿És la frase d'un lúcid que sap la veritat i l'ha de compartir o la d'un mentider –o d'un boig– en qui no es pot confiar?

La passió està escrita amb una prosa poètica però precisa, de frases curtes i paràgrafs breus, una prosa no exempta d'idees –morals i filosòfiques– que és elegant, suculenta i seductora fins i tot quan descriu escenes sinistres i fets espantosos. És una bona notícia que Periscopi l'hagi reeditada en català i que Dolors Udina, que va ser qui la va traduir fa prop de trenta anys, l'hagi revisada ara obtenint els resultats esplèndids que són habituals en ella. ♦

“No us estimeu el vostre país”

JORDI LLAVINA

Aquest opuscle tan lluminós, d'una tossuda vigència, està format per quatre cartes adreçades a un amic imagina-

ri alemany que ha abraçat la causa del nazisme. Albert Camus les va escriure entre el juliol del 1943 i el del 1944, i les va publicar en tres revistes franceses. Dues d'elles no van aparèixer fins a l'alliberament. "Constitueixen –en paraules de Xavier Antich– un testimoni implacable de la dignitat en la resistència, compartida amb milers de persones, contra el totalitarisme". Són, doncs, una resposta contundent a la barbàrie perpetrada no pas per tot un país, sinó pels que es van apoderar del país, els quals, per imposar el seu imperi, la seva llei d'estèril heroisme, van devastar allò que en podríem dir l'esperit fundacional europeu. És per ai-

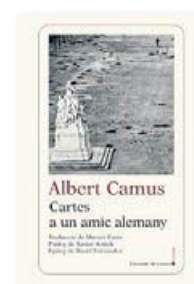
xò que penso que aquesta obreta –que, a desgrat de la gravetat del tema, resulta de lectura ben agradable– seria molt indicada per als estudiants de segon curs de batxillerat dels nostres instituts, que tenen l'assignatura de filosofia al programa. ¿Quina lectura més profitosa que aquesta podem recomanar-los?

Camus fa dir al seu interlocutor: "No us estimeu el vostre país!" L'alemany fa passar el destí del país propi, la nació alemanya, per davant de la justícia, cosa que motiva una de les principals objeccions del pensador francès: "Vosaltres us acontentàveu de servir el poder de la vostra nació i nosaltres somiàvem donar a la nostra la seva veritat". De totes quatre, la tercera carta em sembla la més substancial. L'autor hi expressa una crítica demolidora del patriotisme *nacionalista* germànic enfront del patriotisme il·lustrat francès: "Els mots sempre agafen el color de

les accions o els sacrificis que susciten. I el de *pàtria* agafa, a casa vostra, reflexos sagnants i cecs que me'l fan estranger per sempre, mentre que nosaltres hem posat dins el mateix mot la flama d'una intel·ligència que fa més difícil tenir coratge, però en què l'home surt guanyant". És en aquest mateix text que es contraposen, també, dues idees ben diferents d'Europa: "Per a vosaltres, Europa és una propietat, mentre que nosaltres ens en sentim dependents". Europa és la terra de l'esperit, ens diu, "on des de fa vint segles es persegueix l'aventura més prodigiosa de l'esperit humà".

La destrucció i l'odi

A la quarta carta fa una reivindicació clara de l'home enfront de l'entelèquia del poble (sobretot d'aquell que es lliura a un destí privilegiat, escollit): "Continuo creient que aquest món no té un sen-

CARTES A UN AMIC ALEMANY
ALBERT CAMUS
LLEONARD MUNTANER
TRADUCCIÓ DE MÍRIAM CANO
60 PÀG. / 12 €

tit superior, però sé que alguna cosa en ell en té, de sentit, i és l'home, perquè és l'únic ésser que exigeix tenir-ne". La claredat és la cortesia del filòsof. Albert Camus va ser sempre cortès, per la seva prouja de ser clar, ben entès. La rúbrica final és magnífica: "Fins i tot ara que som a punt de destruir-vos sense pietat, no us odiam". La victòria, doncs, de l'ésser il·lustrat i civilitzat, fins del que en queda després de la Segona Gran Guerra i els estralls del Tercer Reich, és considerar l'altre, el seu botxí, un home. No odiar-lo. "El combat que lliurem té la certesa de la victòria perquè té l'obstinació de les primaveres".

El gran mèrit d'aquestes cartes, com indica Antich, és que van ser escrites abans de saber quin rumb prendria la història. En el seu litigi particular, intel·lectual i moral, amb el principal oponent i patriota seu, Jean-Paul Sartre, Camus sembla que n'ha sortit més benparat. És, al capdavant, "la primacia del judici ètic per sobre del dictat de la ideologia política". ♦